

Het Joods monument en zijn Iraanse bewonderaar

MARCEL LOODEN

GRONINGEN Bij het Joods monument in Groningen werd 45 jaar geleden voor het eerst herdacht. Een expositie in de synagoge besteedt aandacht aan dat feit.

Die expositie vertelt ook hoe het monument tot stand kwam, aan de hand van foto's en teksten. „En we laten zien hoe het kunstwerk een Iraanse kunstenaar inspireerde. Dat was mede een aanleiding om de tentoonstelling op te zetten”, vertelt Geert Volders.

Hij is directeur van de synagoge aan de Folkingestraat waarin op allerlei manieren aandacht wordt geschonken aan de geschiedenis van de Joden in Stad. Een geschiedenis die door de Tweede Wereldoorlog een heel ander gezicht kreeg.

Na die oorlog begon het herdenken, op nationaal en lokaal niveau. Aanvankelijk werd stilgestaan bij omgekomen militairen en verzetsmensen, pas later ook bij Joden. „Maar een specifiek Joods monument was er daarvoor niet in Groningen”, zegt Volders. „Het standbeeld van de schilder Jozef Israëls werd als zodanig gebruikt. Maar hij was ver voor de oorlog gestorven, in 1911.”

In de jaren zestig was het schrijver en voormalig verzetsman Nico Rost die stelde dat er een monument voor de omgekomen 3000 Joodse Stadgers zou moeten komen. „Toen kwam de zaak aan het rollen”, aldus Volders. „Er werd een comité opgericht dat geld inzamelde en aan kunstenaar Eduard Waskowsky de opdracht gaf een Joods monument te maken.”

Hij ontwierp zeven grote handen, gemaakt van messing, die op

sokkels kwamen te staan. Zeven handen, gelijk aan het aantal armen van de menora, de Joodse kandelaar. In 1970, zo was de bedoeling, zou het monument worden onthuld.

„Maar het duurde veel langer. Waskowsky kwam in conflict met het comité, dat inmiddels een stichting was geworden”, zegt Volders. „Dat leidde zelfs tot rechtszaken. Een plek voor het monument werd wel bepaald, aan de rand van het Sterrenbos, waar ooit een watertoren had gestaan. Maar pas in 1977 werd er voor het eerst herdacht, bij zes handen en een lege sokkel. Het monument was niet voltooid, omdat Waskowsky eind 1976 plotseling was overleden.”

Die zes handen en die lege sokkel zijn nu de vaste plek waar op 4 mei bloemen worden gelegd en de stille tocht richting het Martinerkerkhof begint. En ze spelen de hoofdrol in de expositie, *Art without Borders* geheten, die vandaag in de synagoge wordt geopend en die in samenwerking met de Stichting Oude Groninger Kerken is opgezet.

Wie de tentoonstelling bezoekt, stuit ook op zeven reusachtige tekeningen van handen, het werk van de Iraanse kunstenaar Hossein Tadi. Hij nam enkele jaren geleden deel aan een expositie in Assen, georganiseerd door Willem Vugteveen. „Hij had handen gemaakt, een symbool van verbondenheid in tijden van corona”, zegt Vugteveen. „Ik moest denken aan het Joods monument en liet hem er beelden van zien. Hij raakte er enorm door geïnspireerd en besloot het op zijn manier te voltooien door zeven grote handen te tekenen. Een werk dat hij heeft opgedragen aan Eduard Waskowsky.”

Het Joods monument aan de Hereweg in Groningen. FOTO GEERT JOB SEVINK